

Sumbangan Pemikiran Dan Perjuangan Dakwah Muhammad ‘Uthman El-Muhammady Di Malaysia (1943-2013)

Contribution of Muhammad ‘Uthman El-Muhammady to the Da’wah Thought and Struggle In Malaysia (1943-2013)

UMMI ZAINAB MOHD GHAZALI & MUHAMMAD AZIZAN SABJAN

ABSTRACT

Muhammad ‘Uthman El-Muhammady was one of the famous Islamic thinkers in Malaysia and archipelago. He had a great influence on the intellectual development and spread of da’wah. His significance can be felt in all aspects of his life in the Muslim communities in the archipelago. Hence, the contribution of his thinking and struggle has become the main focus of this study. This study uses a qualitative method which is based on historical and descriptive analysis of his works. The findings show that Muhammad ‘Uthman El-Muhammady was known as a diehard member of Sunnah wa al-Jama’ah. In fact, the concept of his thinking from the perspective of spreading Islamic da’wah was more focused on the teachings of the Sunnah wa al-Jama’ah. His concern for the fate of ummah in the problems of religious issues especially from practice and the attacks of western thought and this made him to find and solve in a wise way based on the teachings in the Quran, al-Sunnah, al-Ijma’ and al-Qiyas. Indeed, he was also a fighter in opposing the elements of modern thought and ideology brought from western movements such as Liberalism, Secularism and Religious Pluralism. The findings show that Muhammad ‘Uthman El-Muhammady’s intellectual work and thoughts can be used as a lesson and reference to Muslims in facing and dealing with assaults on thinking that are against the teachings of Islam in the best possible way.

Keywords: Contribution; Muhammad ‘Uthman El-Muhammady; Sunnah wa al-Jama’ah; thought; struggle

ABSTRAK

Muhammad ‘Uthman El-Muhammady merupakan salah seorang tokoh pemikir Islam yang terkenal di Malaysia mahupun Nusantara. Beliau memiliki pengaruh yang besar dalam perkembangan penyebaran dakwah dan intelektual. Kepentingan pengaruhnya dapat dirasakan dalam segenap aspek kehidupan masyarakat Islam di rantau ini menerusi hasil karya-karya beliau selain peranan aktifnya dalam penyebaran dakwah serta ilmu sepanjang hayatnya. Justeru, sumbangan dari aspek pemikiran dan perjuangan beliau telah menjadi fokus utama dalam kajian ini. Kajian ini menggunakan metode kajian kualitatif yang berlandaskan kepada metode sejarah, analisis kandungan karya-karya secara diskriptif. Dapatan kajian mendapati bahawa Muhammad ‘Uthman El-Muhammady merupakan pejuang tegar ahli Sunnah wa al-Jama’ah dalam kalangan para ilmuan Nusantara. Malah, konsep pemikiran beliau dari perspektif penyebaran dakwah Islam lebih tertumpu kepada ajaran ahli Sunnah wa al-Jama’ah. Keprihatinan beliau terhadap nasib ummah dalam kemelut permasalahan isu agama terutama dari sudut amalan dan serangan pemikiran gerakan Barat menjadikan beliau berusaha merungkai dan menyelesaikan dengan cara yang bijaksana berlandaskan ajaran al-Quran, al-Sunnah, al-Ijma’ dan al-Qiyas. Bahkan, beliau juga berjuang dalam menentang unsur-unsur pemikiran dan ideologi moden yang dibawa daripada golongan gerakan Barat seperti fahaman Liberalisme, Sekularisme dan Pluralisme Agama. Hasil kajian mendapati bahawa pemikiran yang ditonjolkan oleh Muhammad ‘Uthman El-Muhammady dalam bidang intelektual dapat dijadikan sebagai iktibar dan rujukan umat Islam dalam menghadapi serta menangani kemelut serangan pemikiran yang bertentangan dengan ajaran Islam dengan cara yang sebaik-baiknya.

Kata kunci: Sumbangan; Muhammad ‘Uthman El-Muhammady; ahli Sunnah wa al-Jama’ah; pemikiran; perjuangan

PENGENALAN

Islam merupakan agama universal yang dianuti oleh pelbagai kaum dan bangsa tanpa mengira fizikal, status dan kedudukan (Napisah 2017). Malah, Islam juga adalah agama Ilahi dan sumber asas kepada ilmu pengetahuan iaitu wahyu (Ali 2013). Menurut Walker (1995), perkataan dakwah berasal dari kata kerja '*da'a*' yang mempunyai makna dan maksud yang baik dalam al-Quran serta dalam ucapan yang biasa. Selain itu, Yusuf (1993) mentakrifkan dakwah sebagai aktiviti pencerahan kepada masyarakat akan kebenaran agama Islam dan bagaimana ia patut diamalkan oleh manusia sejagat. Secara umumnya, golongan inteligensia merupakan individu yang mempunyai intelektual ilmu yang meluas dan dapat menggarap serta mengembangkan ilmu tersebut bersesuaian dengan bidang kepakaran sehingga lahir beberapa disiplin atau cabang ilmu yang lain. Kewujudan golongan inteligensia dalam suatu kelompok masyarakat menjadi faktor asas yang utama kepada pembinaan akal dan jiwa serta diri dan tamadun sesuatu bangsa umat manusia (Ismail 2014).

Menurut Abd Aziz (2012), seruan dakwah kepada umat Islam merupakan suatu tuntutan rabbani yang Allah S.W.T telah menciptakan manusia untuk ditugaskan sebagai khalifah di muka bumi ini. Aktiviti dakwah telah lama dipraktikkan dan dilakukan oleh para nabi yang bermula sejak dari Nabi Adam a.s iaitu manusia pertama dalam kejadian umat manusia di dunia ini sehinggalah kepada utusan rasul yang terakhir iaitu Nabi Muhammad s.a.w dan ia diteruskan pula oleh para sahabat rasul, *tabi'in*, para *da'i* sehingga kini. Namun, perkembangan intelektual dalam golongan ulama inteligensia telah membawa kepada rumusan definisi dakwah yang baharu dalam dunia Islam. Hal ini berkait rapat dengan kepakaran para ulama dalam perkembangan konsep dakwah dari semasa ke semasa. Dakwah kepada agama Allah S.W.T merupakan jalan yang ditempuh oleh para nabi dan pengikutnya. Dalam hadith-hadith ada disebut bahawa '*ulama adalah pewaris para Nabi*' (Riwayat Abu Daud, al-Tirmidhi, Ibn Majah, Ibn Hibban dan al-Baihaqi), (Syukri & Ismail 2005). Hal ini terbukti, apabila ulama terdahulu berjaya dalam penyebaran syiar Islam ke seluruh pelosok dunia.

Muhammad 'Uthman El-Muhammady (1943-2013) merupakan seorang tokoh pemikir, penulis dan cendekiawan Islam yang terkenal di Malaysia

malahan di Nusantara. Beliau mempunyai peribadi yang luhur dan memiliki keilmuan yang pelbagai jenis dengan tahap pemikiran serta kualiti yang hampir sama dengan ulama-ulama terdahulu. Selama 30 tahun lebih beliau bergiat cergas dalam dunia aktiviti berdakwah. Misi dakwah Muhammad 'Uthman El-Muhammady ialah untuk meneruskan usaha pencerahan yang telah dilakukan oleh ulama-ulama terdahulu dengan menerangkan kebenaran dan kesempurnaan ajaran Islam *ahli Sunnah wa al-Jama'ah* serta mendidik ummah ke arah penghayatan Islam sebagai *ad-Din*.

BIOGRAFI

Muhammad 'Uthman El-Muhammady merupakan seorang tokoh pemikir Islam yang cukup dikenali dan disegani di rantau ini. Beliau telah dilahirkan pada 9 Februari 1943 di Kampung Telok, Panji, Kota Bharu, Kelantan. Nama penuh beliau ialah Muhammad 'Uthman El-Muhammady dan telah dibesarkan dalam sebuah keluarga petani yang cukup sederhana. Ayah beliau dikenali sebagai Muhammad bin Musa dan berkahwin dengan ibu beliau yang bernama Mek Wok binti Awang Long. Pasangan ini telah dikurniakan empat orang cahaya mata iaitu dua orang lelaki dan dua orang perempuan. Muhammad 'Uthman El-Muhammady merupakan anak sulung dalam kalangan empat adik beradik berkenaan (Yasmun 2013).

Menurut Zakaria (2014), Muhammad 'Uthman El-Muhammady mempunyai latar belakang pendidikan yang cemerlang dalam bidang akademik dan beliau juga merupakan seorang tokoh inteligensia yang berpengaruh dalam masyarakat di Malaysia. Institusi pusat pengajian ilmu merupakan pusat pendidikan yang melahirkan ramai golongan cendekiawan yang hebat dalam pelbagai bidang ilmu. Muhammad 'Uthman El-Muhammady telah melalui proses pendidikan ini sebelum meneruskan pengajian ke peringkat yang lebih tinggi. Ketika usianya meningkat enam tahun, beliau telah memasuki alam persekolahan secara formal di Sekolah Kebangsaan Rambutan Rendang, daerah Panji Kota Bharu, Kelantan dalam sekitar tahun 1945 sehingga 1949. Setelah tamat pengajian pada peringkat sekolah kebangsaan, beliau meneruskan pengajian dan memasuki "*Special Malay Class*" di Maktab Sultan Ismail atau Sultan Ismail College Kota Bharu, Kelantan pada tahun 1955 dan telah menamatkan pengajian selama lima tahun iaitu

pada tahun 1960. Seterusnya, pada tahun 1962, Muhammad 'Uthman El-Muhammady melanjutkan pengajian pada peringkat menengah atas di Maktab Sultan Abdul Hamid Alor Setar, Kedah. Beliau mendapat keputusan yang baik dan lulus dalam peperiksaan *High School Certificate* (HSC) dengan jayanya (Yasmun 2013).

Sewaktu pengajian tersebut, beliau mempunyai beberapa orang rakan seperjuangan antaranya ialah Kamal Hassan yang merupakan sahabat karibnya ketika itu. Antara pengalaman Muhammad 'Uthman El-Muhammady yang masih diingat semasa zaman persekolahan ialah beliau dan sahabat karibnya pernah berbasikal ke Kuala Lumpur dan Pulau Pinang bagi tujuan mencari bahan bacaan iaitu buku-buku ilmiah untuk dibaca dan dijadikan sebagai sumber rujukan. Semenjak itu, minat mereka terhadap ilmu Islam semakin mendalam dan kuat. Mereka turut meminati tulisan Muhamad Iqbal dan Imam al-Ghazali. Antara sahabat karib beliau yang lain ialah Haji Jaafar bin Harun iaitu pengusaha minyak Mustika, dan Haji Arifin iaitu seorang guru. Mereka berempat telah bersahabat baik sehingga kini (Yasmun 2013).

Selepas waktu persekolahan, antara aktiviti yang beliau sering lakukan ialah beliau kerap menggunakan masa yang terluang dengan membaca buku di sebuah bilik kecil di atas kedai kitab M.I Hassan. Muhammad 'Uthman El-Muhammady pernah memberitahu Haji Ismail iaitu ayah kepada Zawawi Ismail dengan mengatakan bahawa beliau berazam suatu hari nanti beliau akan mampu membaca kitab-kitab Arab dengan baik. Perancangan Allah S.W.T itu adalah yang terbaik apabila Allah S.W.T telah memakbulkan dan merealisasikan impian dan azam Muhammad 'Uthman El-Muhammady apabila beliau berjaya menguasai kitab-kitab Arab dengan cemerlang. Pada ketika itu juga, disebabkan minat beliau yang mendalam terhadap buku telah mendorong beliau untuk membeli sebuah buku bertajuk, '*The Republic*' yang dikarang oleh Plato pada 2 Mac 1957 dengan harga RM1.75. Buku itu antara buku yang masih berada dalam koleksi peribadi beliau (Yasmun 2013).

Beliau mengatakan bahawa pada ketika itu pembacaan beliau tentang fahaman sosialisme hampir mempengaruhi fahamannya. Walau bagaimanapun, beliau telah diselamatkan oleh huraian yang terdapat dalam tafsir al-Quran iaitu tulisan Abdullah Yusuf Ali. Tafsir Abdullah Yusuf Ali sangat hampir dan bermakna bagi diri beliau

sehingga beliau menterjemahkan tafsir tersebut ke dalam bahasa Melayu. Beliau juga pernah menyatakan rasa terkilan terhadap beberapa bahagian dalam tafsir tersebut yang tidak diletakkan dalam beberapa cetakan yang seterusnya. Bagi beliau bahagian-bahagian tersebut sebenarnya termasuk antara keistimewaan yang penting dalam tafsir ini (Yasmun 2013).

Kejayaan akademik Muhammad 'Uthman El-Muhammady dalam peperiksaan *High School Certificate* (HSC) telah melayakkan beliau untuk meneruskan pengajian ke peringkat pengajian tinggi. Pada tahun 1963, Muhammad 'Uthman El-Muhammady telah memilih Universiti Malaya (UM), Kuala Lumpur untuk melanjutkan pengajian dalam bidang Pengajian Islam selama tempoh tiga tahun. Pada tahun 1966, beliau telah berjaya menamatkan pengajian beliau dengan cemerlang dan memperolehi Ijazah Sarjana Muda Sastera (Pengajian Islam) (Zakaria 2014).

Pada peringkat ini, antara pensyarah yang pernah beliau sebut dan ingati ialah Ismail Nawab iaitu pensyarah bahasa Arab dari Arab Saudi. Manakala, Mackeen Abdul Majid pula dalam bidang pengajian Islam yang berlatarbelakangkan pendidikan Inggeris berasal dari Sri Lanka. Malah, Tun Abdullah Badawi merupakan senior kepada Muhammad 'Uthman El-Muhammady ketika beliau belajar di Universiti Malaya. Pada peringkat awal pengajian, beliau pernah menyewa sebuah bilik yang berhampiran dengan Masjid India. Beliau masih mengingati detik tersebut dengan mengatakan bahawa beliau sering mendengar lagu-lagu India secara percuma sama ada pada waktu pagi mahupun waktu petang. Kemudian, beliau telah berpindah dan tinggal di perkarangan Masjid Al-Rahmaniah, Universiti Malaya dari tahun 1963 sehingga 1973 (Yasmun 2013).

Pertubuhan Al-Rahmaniah telah ditubuhkan pada tahun 1963 merupakan kerjasama antara beberapa mahasiswa Universiti Malaya, Kolej Islam Malaya dan beberapa buah Institusi Perguruan yang ada di sekitar Lembah Klang. Pertubuhan badan dakwah ini telah dianggotai oleh pelajar-pelajar Muslim yang mempunyai minat cenderung ke arah fahaman Islam. Muhammad 'Uthman El-Muhammady merupakan antara tenaga utama dalam badan dakwah ini. Beliau juga menulis artikel-artikel untuk dimuatkan dalam majalah yang dikeluarkan oleh Al-Rahmaniah secara berkala. Badan dakwah Al-Rahmaniah merupakan antara salah satu organisasi dakwah yang terawal dalam

kalangan mahasiswa dan mahasiswi universiti di negara ini. Selepas tamat pengajian di peringkat ijazah pertama, beliau bertugas sebagai tutor di Universiti Malaya (Yasmun 2013).

Setelah tamat pengajian di peringkat Ijazah Sarjana Muda, Muhammad 'Uthman El-Muhammady telah melanjutkan pengajian ke peringkat sarjana. Beliau memilih universiti yang sama semasa di peringkat sarjana. Ketika beliau mengikuti pengajian di peringkat sarjana, beliau memberikan sepenuh perhatian terhadap bidang ilmu yang beliau pelajari sehingga memperoleh keputusan yang cemerlang. Tesis bagi ijazah sarjananya ialah mengenai pemikiran politik Imam al-Mawardi. Muhammad 'Uthman El-Muhammady telah memulakan kerjaya sebagai seorang pensyarah dan mula berkhidmat di Jabatan Pengajian Islam di Universiti Malaya pada tahun 1969 seurus selepas beliau berjaya memperoleh ijazah sarjana dari universiti tersebut (Yasmun 2013).

Muhammad 'Uthman El-Muhammady telah mengakhiri zaman bujang selepas beliau menamatkan pengajian beliau di UM. Beliau berkahwin dengan gadis tempatan pilihan beliau yang bernama Mariam Husain pada tahun 1969; berasal dari Kampung Bayam, Kota Bharu, Kelantan. Hasil perkongsian hidup Muhammad 'Uthman El-Muhammady dengan isterinya, mereka telah dikurniakan seramai 14 orang cahaya mata, tetapi 2 orang anaknya telah meninggal dunia (Zakaria 2014).

Mengenai pendidikan anak-anak, Muhammad 'Uthman El-Muhammady sangat menekankan pendidikan agama sehingga mereka dapat melanjutkan pengajian di pelbagai pusat pengajian tinggi. Kebanyakan anak-anak Muhammad 'Uthman El-Muhammady telah diberikan didikan yang sempurna oleh ayah beliau malah telah diterapkan ilmu agama sejak dari kecil. Maka, tidak hairanlah sekiranya anak-anak beliau berjaya menguasai pelbagai bidang ilmu terutama bidang ilmu agama. Menurut Yasmun (2013), isteri Muhammad 'Uthman El-Muhammady adalah seorang surirumah sepenuh masa dengan tugas utama sebagai seorang ibu dan pendidik kepada anak-anaknya. Isteri beliau memainkan peranan yang besar dalam menjadi tunggak utama kepada kejayaan Muhammad 'Uthman El-Muhammady sebagai seorang pemikir Islam yang disegani.

Apabila dilihat dari konteks latar belakang pendidikan, Muhammad 'Uthman El-

Muhammady mempunyai ciri-ciri keunikan dan keistimewaan yang tersendiri. Hal ini disebabkan oleh kesungguhan dan ketekunan beliau dalam mempelajari dan mendalami sesuatu ilmu. Ternyata beliau telah berjaya menguasai dan mendalami ilmu-ilmu Islam dengan begitu baik. Hal ini menjadikan dan melayakkan beliau digelar sebagai seorang pemikir Islam, ulama dan cendekiawan Islam yang disegani dan tersohor di peringkat kebangsaan dan antarabangsa. Perkara ini jelas membuktikan bahawa Muhammad 'Uthman El-Muhammady mempunyai kebijaksanaan yang luar biasa dalam penguasaan sesuatu ilmu Islam. Dari sudut perspektif yang lain, ia merupakan anugerah dan jarang berlaku kepada masyarakat di Malaysia ini kerana ia menggambarkan sikap kesungguhan dan kebijaksanaan seorang tokoh murabbi dalam konteks proses penelaahan dan penguasaan ilmu (Ismail 2014).

KERJAYA

Sepanjang tempoh kehidupan Muhammad 'Uthman El-Muhammady, beliau telah menjawat beberapa jawatan penting dalam sesebuah institusi ilmu dan menduduki pelbagai jawatankuasa dan lembaga penting pada peringkat negara. Berikut merupakan jawatan yang pernah disandang oleh beliau semasa hayat hidup beliau. Setelah menamatkan pengajian di peringkat sarjana, Muhammad 'Uthman El-Muhammady telah memulakan kerjaya yang pertama di Jabatan Pengajian Islam, Universiti Malaya sebagai seorang pengajar. Namun pada tahun 1973, beliau mengambil keputusan untuk berhenti dari menjadi pengajar dan kembali ke tempat kelahiran di Kelantan untuk menjadi seorang penulis dan pendakwah bebas sepenuh masa. Beliau berbuat demikian kerana ingin memberi sepenuh perhatian dan fokus terhadap penyebaran ilmu dalam penghayatan hidup umat Islam (Yasmun 2013).

Selain itu, Muhammad 'Uthman El-Muhammady dilantik menjadi Anggota Lembaga Pemegang Amanah Yayasan Karyawan. Di samping itu juga, beliau bekerja sebagai pensyarah sambilan di peringkat ijazah sarjana dalam bidang perbandingan agama di Institut Teknologi MARA (ITM) pada tahun 1970-an. Seterusnya, Muhammad 'Uthman El-Muhammady juga merupakan Felo Akademik Yang Amat Utama di Institut Pemikiran dan Peradaban Islam Antarabangsa (ISTAC)

ditubuhkan pada September 1987 oleh Universiti Islam Antarabangsa Malaysia. Beliau turut memperkenalkan konsep Pendidikan Islam yang bersifat bersepadu dengan mengemukakan idea-idea baru dalam karya yang berhubung dengan pendidikan Islam sejagat (Adli 2017).

Menurut Zukifli (2008), pada tahun 1963, Muhammad 'Uthman El-Muhammady telah dilantik menjadi Yang Di-Pertua bagi Pertubuhan Al-Rahmaniah dan penerbit majalah '*al-Nur*' dengan dibantu oleh beberapa tenaga pengajar dari Kolej Islam Malaya seperti Daeng Sanusi bin Daeng Mariok dan Ustaz Hassan bin Salih. Beliau sendiri menulis makalah-makalah yang terdapat dalam majalah '*al-Nur*'. Penulisan beliau telah diterima pakai oleh masyarakat dan para ilmuan sarjana Islam di seluruh dunia. Selain itu juga, beliau turut terlibat dengan penulisan penterjemahan dari buku-buku bahasa Arab dan Inggeris kepada buku bahasa Melayu serta tulisan-tulisan asli. Seterusnya, beliau banyak terlibat dalam pembentangan kertas kerja dan menulis kertas-kertas kerja dalam seminar-seminar yang dianjurkan di peringkat kebangsaan mahupun antarabangsa. Kertas-kertas kerja yang dihasilkan oleh beliau ialah mengenai isu-isu agama Islam terutamanya dari segi akidah, akhlak, budaya, kerohanian dan falsafah.

Tokoh Muhammad 'Uthman El-Muhammady pernah menyandang jawatan sebagai Pakar Perunding Agama bagi Yayasan Pembangunan Keluarga (YPK) di Terengganu. Beliau juga turut menjadi ahli dewan redaksi majalah 'Pengasuh' iaitu keluaran Majlis Agama Islam Kelantan (MAIK). Beliau banyak bergiat aktif dalam menyampaikan dakwahnya semasa hayat beliau. Semasa beliau kembali ke Kelantan, beliau banyak memberi tumpuan dalam melaksanakan pengajian kitab-kitab agama dan memperoleh banyak jemputan ceramah di sekitar masjid-masjid di Pasir Mas dan Kota Bharu, Kelantan. Beliau menjadi ikon kepada anak-anak muda Kelantan dalam menyampaikan dakwah agama Islam (Yasmun 2013).

Di samping itu, Muhammad 'Uthman El-Muhammady juga pernah menyandang beberapa jawatan penting dalam jawatankuasa dan lembaga. Antaranya ialah beliau memegang jawatan sebagai Ahli Panel Penasihat Nadwah Persuratan Islam Malaysia (NAFIS). Seterusnya, Editor Pakar bagi menyemak terjemahan Inggeris Tafsir Pimpinan al-Rahman, JAKIM. Selain itu, beliau pernah menyandang jawatan sebagai Penyemak Terjemahan *Muqadimah* Ibn Khaldun, Dewan

Bahasa dan Pustaka (DBP). Beliau turut dilantik sebagai Ahli Lembaga Pengarah Institusi Integriti Malaysia dan Pesuruhjaya Suruhanjaya Hak Asasi Manusia (SUHAKAM) dari tahun 2006 sehingga 2008 (Zakaria 2014).

SUMBANGAN KEILMUAN

Muhammad 'Uthman El-Muhammady dilihat sebagai seorang tokoh murabbi yang banyak memberi sumbangan dalam komuniti di Malaysia terutama masyarakat di Kelantan. Antara yang penulis ingin lontarkan di sini ialah sumbangan beliau dalam pembangunan Islamiyyah, dakwah, politik, pendidikan dan sebagainya. Menurut Ismail Mina (2014), sumbangan keilmuan Muhammad 'Uthman El-Muhammady dalam dunia intelektual dan dakwah Islam banyak dimuatkan dalam hasil karya-karya beliau. Warisan ilmu merupakan warisan yang amat bermakna dan berharga serta boleh dimanfaatkan oleh ummah sejagat. Kepentingan sumbangan ilmu ini juga terdapat dalam hadith yang menjelaskan bahawa warisan ilmu ini boleh memberikan manfaat dan faedah kepada seseorang yang telah kembali ke rahmatullah. Ilmu yang bermanfaat dapat menyumbang kepada pembentukan dan perpaduan ummah berlandaskan ajaran al-Quran dan Sunnah. Hal ini jelas membuktikan bahawa tokoh inteligensia Muhammad 'Uthman El-Muhammady berjaya mewariskan ilmu yang bermanfaat kepada umat Islam terutamanya di Malaysia.

Dalam penulisan Adli (2017), antara bidang kemahiran Muhammad 'Uthman El-Muhammady ialah bidang-bidang ilmu Islam dan falsafah Barat. Ketika beliau menjawat jawatan pensyarah di universiti sebelum ini, beliau mengajar mengenai pemikiran Islam, falsafah Barat dan teori politik Islam. Di samping itu, ketika beliau berada di peringkat sarjana, beliau telah menulis tesis sarjana dalam bidang politik atau *siyasah* berdasarkan teks *al-Ahkam al-Sultoniyyah* karangan Imam Abu al-Hasan 'Ali al-Mawardi dan ini merupakan salah satu bidang kemahiran beliau.

Muhammad 'Uthman El-Muhammady juga turut mahir dalam ilmu-ilmu agama teras dan kemantapan ilmu yang dimiliki oleh beliau mempunyai kualiti hampir sama dengan ulama-ulama terdahulu. Beliau juga memahami dengan baik dan fasih terhadap ilmu-ilmu yang berkaitan dengan falsafah Greco-Alexandario. Beliau

turut memahami dengan lebih mendalam ilmu yang berkaitan dengan falsafah Islam Klasik dan falsafah Islam Kontemporari. Malah beliau juga memiliki kefahaman yang luas dan mendalam berkaitan dengan pemikiran falsafah Moden dan Pasca Moden. Hal ini termasuk dalam pemikiran dan falsafah politik moden seperti Demokrasi, Komunisme, Sosialisme dan sebagainya. Penguasaan ilmu-ilmu ini menjadikan beliau dapat menyelesaikan pelbagai kekeliruan, kecelaruan yang berkaitan dengan isu-isu dalam agama (Ismail 2014).

Selain itu, bidang lain dan minat utama yang menjadi pilihan Muhammad ‘Uthman El-Muhammady ialah berkaitan dengan pemikiran semasa dan pandangan Islam terhadapnya. Hal ini meliputi hal-hal yang berkaitan dengan isu serangan terhadap Islam seperti fahaman dan falsafah Pasca Modernisme, membela ummah Islam dan menolak penyelewengan, mengenai hukum-hakam, ontologi dan epistemologi, perpaduan ummah, kebudayaan, kesusasteraan, dakwah dan sebagainya. Sebagai contoh dapat dilihat, apabila beliau membincangkan teori ilmu dan falsafah keilmuan kontemporari Pasca Modernisme yang bersifat perbandingan dan secara selari dengan pemikiran dan falsafah Islam supaya masyarakat Islam dapat memahami secara betul dan tepat serta pencerahan yang jelas.

Menurut Abdul Razak (2014), Muhammad ‘Uthman El-Muhammady turut memberi sepenuh tumpuan terhadap fahaman *ahli Sunnah wa al-Jama’ah* dari segi fahaman ilmu dan pandangan hidup beliau. Hal ini jelas terbukti, apabila beliau banyak terlibat dalam program yang berbentuk ceramah, perbentangan kertas kerja mahupun dalam penulisan karya-karya beliau yang lebih menumpukan kepada perbincangan mengenai topik ini. Memetik dari kata-kata beliau:

“Adalah perlu bagi kita untuk kembali kepada akidah Islamiyyah yang sahih, yang bersih daripada segala jenis bid’ah yang sesat dan yang merosakkannya. Maka, perlulah dipupuk pengajian akidah ini berasaskan panduan-panduan yang muktabar, dengan mengambil kira juga aliran-aliran baharu dan penyelewengan-penyelewengannya. Selari dengan itu, hasil-hasil karya akidah yang sahih oleh para ulama yang diakui hendaklah dijayakan untuk menjadi benteng bagi menjaga akidah ini daripada diselewengkan. Dan akhir sekali, kerjasama yang harmonis dan persefahaman juga sikap tasamuh hendaklah diwujudkan antara mereka yang berpegang kepada apa yang disebut sebagai “aliran salaf” yang tidak mahu menta’wilkan ayat-ayat dan hadith-hadith

mutasyabihah dengan mereka yang berpegang kepada akidah yang diijma’kan berdasarkan aliran Asya’irah dan Maturidiyyah, demi untuk menjayakan akidah ini dalam menghadapi pemikiran sekular, budaya sensate dan fahaman-fahaman sesat dalam kalangan Muslim sendiri” (Abdul Razak 1993).

Hasil penulisan Muhammad ‘Uthman El-Muhammady memperlihatkan wawasan penulisan beliau terhadap masyarakat Melayu Sunni terutama di Malaysia yang seragam dalam akidah dengan berdasarkan kepada ajaran Imam Abu al-Hasan al-Asy’ri, hukum *syara’* dan perlaksanaannya berpandukan kepada Mazhab Syafi’i. Di samping itu, kerangka intelektual dan budaya berpandukan kepada wacana Ibn Khaldun dalam kitab *‘al-Muqadimmah’* serta kehidupan kerohanian dan akhlak berasaskan kepada huraian-huraian Imam al-Ghazali (Ismail 2014).

Sumbangan kepakaran keilmuan Muhammad ‘Uthman El-Muhammady disalurkan menerusi pelbagai kegiatan pendakwaan, pengajaran, penulisan dan penerbitan yang merangkumi bidang-bidang utama beliau. Beliau juga menitikberatkan dan menekankan keperluan mewujudkan golongan intelektual sepadu dan menyeluruh aliran *ahli Sunnah wa Jama’ah* bagi mengekalkan aliran ini sebagai pegangan ummah terutamanya di Malaysia. Muhammad ‘Uthman El-Muhammady turut berhasrat agar ummah dapat menguasai intelektual dan kebijaksanaan bagi mengatasi segala cabaran dalam kehidupan semasa.

Di samping itu, Muhammad ‘Uthman El-Muhammady turut menekankan kepentingan paradigma intelektual ummah. Hal ini merupakan langkah yang paling awal diambil oleh golongan inteligensia dan ulama dalam usaha menyedarkan ummah supaya mereka kembali kepada wacana keilmuan dan segala yang berkaitan merangkumi ontologi iaitu teori kewujudan yang merujuk kepada perbahasan tentang tabiat, hakikat wujud juga berkaitan dengan metafizik. Dalam penulisan Salahudin (2006), epistemologi ialah teori keilmuan mengenai kajian tentang asas-asas kefarduan, natijah, persoalan yang berhubung kait dengan sumber-sumber ilmu, sifat-sifat ilmu dan lain-lain. Manakala, aksiologi ialah teori nilai yang merujuk kepada pengkajian tentang nilai-nilai iaitu etik, estetik, mantiq dan metafizik, manakala persoalan teras yang membincangkan tentang persoalan berhubung dengan nilai yang mutlak dan yang nisbi dalam penulisan Zulekha (1999).

Wacana keilmuan beliau berpaksikan kepada wacana intelektual Ash'ari dan Maturidi dalam bidang akidah. Manakala, wacana intelektual Imam Syafi'i dan imam-imam mujtahid yang lain dalam bidang hukum-hakam, wacana kerohanian dan etika pula berpandukan kepada Imam al-Ghazali serta Ibn Khaldun dan Imam al-Shatibi dalam wacana budaya dan peradaban. Sumbangan keilmuan Muhammad 'Uthman El-Muhammady jelas terbukti daripada hasil pelbagai kegiatan keilmuan yang beliau ceburi iaitu dari segi pengajaran, pendakwaan, penulisan dan penerbitan. Bidang penulisan dan pendakwah merupakan bidang yang paling banyak dibuat oleh beliau semasa hayat beliau. Ia disalurkan menerusi penulisan kertas kerja, ceramah, forum dan bengkel serta mencecah lebih daripada 400 ratus kesemuanya.

Manakala, melalui bidang penerbitan pula, beliau telah menghasilkan lebih daripada 15 judul buku yang merangkumi buku dan juga kertas-kertas kerja yang dibukukan. Setiap buku yang diterbitkan meliputi sebanyak lebih daripada 30 bab. Malahan, tulisan-tulisan beliau juga turut diterbitkan secara maya seperti dalam web *Traditionalislam.com* dalam sekitar tahun 1990-an. Beliau menggunakan dua bahasa dalam artikel-artikel dalam web tersebut iaitu bahasa Melayu dan bahasa Inggeris dan jumlah yang dicatat mencecah lebih daripada 110 artikel. Peninggalan warisan dan korpus ilmu oleh Muhammad 'Uthman El-Muhammady memberi sumbangan yang besar terhadap ummah di Malaysia untuk ditelaah, dijadikan sebagai pedoman serta sumber rujukan. Penulisan beliau banyak memberi pencerahan berkaitan dengan isu-isu dalam agama Islam. Ia merupakan satu pengukuhan yang kuat dalam pegangan *ahli Sunnah wa al-Jama'ah* terutamanya dari serangan ancaman pemikiran Barat (Zakaria 2014).

Selain daripada penulisan ilmiah, Muhammad 'Uthman El-Muhammady turut menghasilkan karya berbentuk puisi atau sajak. Antaranya ialah puisi 'Kembara Ke Sufi Hamzah Fansuri' yang dideklamasikan di Seminar tentang Hamzah Fansuri di Indonesia tahun 2002, puisi 'Mari Membina Ekonomi Umat' dideklamasikan dalam Minggu Membangun Ekonomi Umat, 2002, puisi 'Gugurnya Sebuah Bintang (Maulana Abul-Hasan Ali Al-Nadawi)' dideklamasikan di Forum Tokoh Islam Maulana Abul-Hasan Ali al-Nadawi, 2002. Selain dari itu 'Mari Bersatu untuk Palestin', Karnival Bersama Hayati Keindahan Islam, 2002, 'Sebuah Lagu Merdu dari Tunis', Wacana

Intelektual Ibnu Khaldun, 2002, dan 'Here I Stand', Malam Ambang Merdeka Putrajaya, 2004.

Seterusnya, antara artikel-artikel yang telah diterbitkan ialah Adaptasi Pendekatan Dakwah Dalam Era Globalisasi, dalam Shaikh Mohd Saifuddeen. Memahami Islam Melalui Teknologi Maklumat dan Komunikasi (2000), Perspektif Islam Terhadap Sempadan Bioteknologi (2005), Merealisasikan Kegemilangan Ummah Mengikut Pendekatan Islam Hadhari (2006), Beberapa Elemen Pemikiran Pascamodernisme Dalam Suluhan Cahaya Ajaran Syaikh Daud Al-Fatani: Satu Pengamatan Awal, *The Islamic Concept of Education According to Shaykh 'Abdu's Samad of Palembang and Its Significance In Relation to The Issue of Personality Integration*, dan Ketokohan Ulama Melayu (2005).

Manakala, antara kertas-kertas kerja beliau yang telah dibentangkan dalam seminar ialah Hubungan Gender dalam Islam, yang telah dibentangkan dalam Seminar Kemungkaran Lesbian, Gay, Bisexual dan Transeksual (LGBT) yang diadakan di Universiti Teknologi Malaysia Jalan Semarak, Kuala Lumpur pada 22 April 2012. Seterusnya, kertas-kerja bertajuk Gerakan Kebangsaan Malaysia yang Tidak Bercanggah dengan Konsep Asabiyyah. Kertas ini telah dibentangkan dalam Seminar Perjuangan Kebangsaan dan Patriotisme dalam Peradaban Malaysia pada 16 Disember 2011 di Dewan Konvensyen E-Learning, Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI), anjuran UPSI dan Majlis Professor Negara. Kertas-kerja lain ialah Ciri-Ciri Kefahaman Negara Bangsa Melayu Mengikut Visi Pengarang Hikayat Hang Tuah. Kertas kerja ini telah dibentangkan dalam Persidangan Antarabangsa Karya Agung Melayu Sulalat al-Salatin dan Hikayat Hang Tuah pada 1-2 November 2011 di Seri Negeri, Ayer Keroh, Melaka (Earnie 2015).

METODOLOGI

Kajian ini menggunakan metodologi penyelidikan secara kaedah kualitatif dan ia tidak melibatkan kaedah secara pengukuran atau teknik statistik serta penemuan dan keputusan. Ia tidak melalui prosedur statistik atau cara pengkuantitian yang lain (Marshall & Catherine 1989). Melalui penyelidikan kaedah kualitatif juga penulis turut membuat pemerhatian, penerangan dan pentafsiran latar dalam keadaannya yang sebenar berdasarkan

hasil daripada kajian lepas. Penyelidikan ini dibuat tanpa memanipulasikan situasi yang dikaji (Othman 2006).

Justeru itu, kajian ini dijalankan bagi mengenal pasti dengan lebih mendalam mengenai pemikiran dan perjuangan tokoh murabbi Muhammad ‘Uthman El-Muhammady melalui sumbangan beliau dalam bidang dakwah dan intelektual ilmu terhadap umat Islam di Malaysia. Menurut Othman (2006), penyelidikan yang dijalankan ini merupakan kajian kualitatif kerana penulis berminat untuk menyelidik, meneroka, mentafsir, membuat interpretasi dan mendapat pemahaman lebih jelas serta mendalami sesuatu mengenai ideologi, perjuangan dalam penyebaran dakwah agama seorang tokoh inteligensia Muslim. Ia bukan untuk menguji sesuatu hipotesis.

Penulis turut menggunakan metode induktif iaitu satu kaedah analisis yang cuba untuk mendapatkan kesahihan dan pembuktian daripada hal-hal yang bersifat khusus bagi memperoleh suatu kesimpulan yang umum (Linton, Douglas & Kimball 2017). Sebagai contoh dapat dilihat, apabila penulis mengumpul data yang diperoleh secara khusus berkaitan fahaman pemikiran dan perjuangan dakwah Muhammad ‘Uthman El-Muhammady melalui beberapa kaedah iaitu kaedah membaca, menulis dan berfikir membuat pemerhatian. Ia merujuk kepada pemikiran dakwah Muhammad ‘Uthman El-Muhammady dalam menganalisis permasalahan dan isu-isu yang timbul dalam kalangan ummah di Malaysia.

Manakala, metode deduktif ialah satu kaedah analisis yang cuba mencari pembuktian daripada hal-hal yang bersifat umum kepada hal-hal yang bersifat khusus dalam sesuatu penyelidikan (Mohd 1998; Rossman B. 1989). Sebagai contoh, penulis telah menganalisis pemikiran dakwah Muhammad ‘Uthman El-Muhammady dalam intelektual keilmuan kemudian menghuraikan secara khusus dan terperinci bagaimana pencerahan ajaran ilmu-ilmu tersebut dapat menyedarkan dan menangani kemelut permasalahan akhlak dan akidah yang melanda umat Islam terutama di Malaysia.

Seterusnya, metode komparatif merupakan kaedah yang membuat perbandingan terhadap data-data yang telah dikumpulkan. Sebagai contoh, dalam kajian ini penulis telah membuat perbandingan antara pemikiran Muhammad

‘Uthman El-Muhammady dengan pemikiran dan ideologi yang dibawa oleh pemikir dan falsafah Barat yang merupakan ancaman terhadap umat Islam yang terperangkap dalam budaya obskurantisme agama dalam penulisan Paul (2004) yang menerangkan mengenai obskurantisme agama. Paul (2004) turut menjelaskan lagi bahawa budaya obskurantisme merupakan satu fahaman dan falsafah yang lahir daripada buah pemikiran pemikir Barat seperti fahaman Kant (Halipah 2016) yang mempertahankan ilmu intelektual dan konsep logik akal. Selain itu, penulis turut membuat perbandingan tentang karya-karya penghasilan beliau yang memberi banyak pencerahan dalam ajaran Islam melalui bidang tasawuf, akidah, hukum-hakam, tafsiran al-Quran, kefahaman hadith, budaya, persuratan, sastera, falsafah, ontologi, epistemologi dan sebagainya.

HASIL DAPATAN KAJIAN

Muhammad ‘Uthman El-Muhammady merupakan seorang tokoh pemikir Islam yang pakar dalam bidang ilmu-ilmu agama. Beliau memiliki kebolehan dalam memahami ilmu-ilmu yang berkaitan dengan ilmu falsafah Islam Klasik, falsafah Islam Kontemporari serta falsafah Barat iaitu falsafah Greco-Alexandario dengan baik. Malah, beliau turut mempunyai peranan penting dalam kajian terhadap kitab-kitab Islam, ekonomi, politik dan sejarah. Kepakaran ilmu yang beliau miliki menyumbang kepada pembangunan dakwah Islamiyyah di Malaysia. Beliau juga bergiat aktif dalam bidang penulisan wacana keilmuan dan kertas kerja.

Sepanjang beliau dikenali sebagai seorang tokoh inteligensia kontemporari, beliau telah berjaya menghasilkan beberapa buah karya, di mana karya-karya tersebut adalah hasil daripada buah pemikiran beliau yang berpaksikan kepada ajaran ahli Sunnah w al-Jama’ah dan pemikiran ulama-ulama terdahulu seperti Imam al-Syafi’i, Imam al-Ghazali terutamanya dari segi bidang akidah Islam, fiqah, hukum-hakam, tauhid, ibadat. Antara sebahagian daripada hasil karya-karya beliau yang telah dibukukan diperincikan dalam Jadual 1.

JADUAL 1. Dapatan Hasil Karya-Karya Muhammad 'Uthman El-Muhammady

Tajuk karya yang telah dibukukan	Perbincangan	Terbitan/ Tahun
Al-Quranul-Karim, terjemahan dan Huraian Maksud	Ia adalah terjemahan dan huraian tambahan atas tafsir Inggeris oleh Abdullah Yusuf Ali.	Terbitan Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP) (5 jilid).
<i>Fath al-Mu'in</i> , terjemahan dan Huraian Maksud	Menterjemahkan kitab Syaikh Zayn al-Din al-Malbari rh iaitu <i>Fath al-Mu'in</i> sebuah kitab Mazhab al-Syafi'i ke dalam Bahasa Melayu. Kitab ini ialah teks fiqh sederhana besar yang digunakan di pondok-pondok di Alam Melayu.	Terbitan Majlis Ugama Islam Negeri Kelantan, Kota Bharu, Kelantan.
Peradaban Dalam Islam	Membincangkan mengenai Islam sebagai 'Din', Man in Islam, kehidupan kerohanian dalam ajaran Islam, puasa, keperibadian Rasulullah s.a.w. contoh terbaik, kegagalan pendidikan 'Liberal', pendidikan dalam Islam, kepimpinan, ajaran tasawuf, peranan tokoh ulama di Malaysia.	Terbitan Pustaka Aman Press, Kota Bharu, edisi 1976 dan beberapa cetak-ulang.
Memahami Islam	Membahaskan mengenai kepimpinan yang membawa manusia atau mengembalikan manusia kepada 'Jalan' Tuhan yakni kepada hukum syari'at dengan sempurna dalam semua aspek kehidupan.	Terbitan Pustaka Aman Press, Kota Bharu, Kelantan, 1977.
Islam, Peribadi, Tarbiah, dan Institusi	Membincangkan mengenai amal ibadat terutamanya ibadat khusus yang bersifat fardiyah kerana ia adalah penekanan utama dalam ajaran <i>ahli Sunnah wa al-Jamaah</i> . Menurut beliau, aktiviti puncak dalam kehidupan seseorang manusia adalah amal ibadatnya. Ia merupakan penghubung antara manusia dengan Tuhannya.	Terbitan Majlis Ugama Islam Kelantan, 1987.
Islam dan Kebudayaan	Membahaskan tentang Islam dan kebudayaan yang saling bergantung antara satu sama lain. Kebudayaan Islam diperlukan bagi manusia pada zaman kini. Karya ini turut menghuraikan kedudukan sebenar antara kontemplasi dengan kegiatan lahiriah dalam kehidupan dan peradaban manusia tanpa meminggirkan dari segi mana-mana aspek yang diperlukan.	Terbitan Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP) berdasarkan kepada wacana tentang kebudayaan yang disampaikan pada tahun 1989 di Kuala Lumpur.
Falsafah Agama John Hick-Pengamatan Dari Perspektif Ajaran Ahli Sunnah wa al-Jamaah.	Membincangkan mengenai John Hick yang banyak mentakrifkan agama dalam pelbagai maksud. Antara salah satunya adalah John Hick menganggap agama itu sebagai pengiktirafan umat manusia tentang adanya sesuatu kuasa ghaib yang bertindak sebagai pengawal segalanya. Beliau juga percaya kepada konsep Tuhan yang bersifat sebagai satu diri atau dewa-dewa berhak untuk ditaati dan disembah.	Terbitan Pertubuhan Muafakat Sejahtera Masyarakat Malaysia (MUAFAKAT), 2012
Menegakkan Ahl Al-Sunnah Wa Al-Jama'ah Mengelak Daripada Syi'ah.	Membincangkan mengenai pegangan fahaman ahli <i>Sunnah wa al-Jama'ah</i> . Mazhab <i>ahli Sunnah wa al-Jama'ah</i> merupakan mazhab yang paling dominan dalam sejarah umat Islam. Mazhab ini juga merupakan mazhab yang benar, asal serta tepat mengikut ajaran dan amalan umat Islam. Sejarah perkembangan mazhab ini telah wujud sejak dari awal lagi. Malah, turut membincangkan mengenai aspek akidah Islam. Akidah yang sah menjadi dasar kepada kehidupan rohaniah dalam Islam. Ia berpandukan kepada al-Quran dan hadith yang sah.	Terbitan Majlis Agama Islam Kelantan, Kota Bharu, 2012

PERBINCANGAN HASIL DAPATAN KAJIAN ANALISIS PEMIKIRAN

Dalam bidang agama secara tidak langsung, Muhammad 'Uthman El-Muhammady dipengaruhi oleh pemikiran keagamaan ulama yang terdahulu iaitu al-Juwayniy, al-Ghazali terutamanya tentang ajaran dan falsafah *ahli Sunnah wa al-Jama'ah*. Manakala, dalam bidang hukum-hakam fiqh pula, beliau banyak dipengaruhi oleh Imam al-Syafi'i

(150-205 Hijrah). Seterusnya, dalam bidang yang berkaitan dengan konsep akidah Islam, beliau berlandaskan kepada skema dan konsep Sayyiduna al-Imam Muhammad Idris al-Syafi'i serta Imam Abu Hanifah (Ismail 2014).

Antara salah satu pemikiran yang dibawa oleh tokoh Muhammad 'Uthman El-Muhammady adalah menyentuh kepada dakwah yang melibatkan usaha memartabatkan *ahli Sunnah wa al-Jama'ah*

sebagai pemangkin kelangsungan masyarakat Islam madani di Malaysia. Menurut Muhammad 'Uthman El-Muhammady, setelah sekian lama ajaran *ahli Sunnah wa al-Jama'ah* telah menjadi pegangan yang utuh dan menyatupadukan seluruh umat Islam di Malaysia mahupun Nusantara dengan kefahaman Islam yang seragam. Pegangan akidah *ahli Sunnah wal Jama'ah* ini berasaskan kepada ajaran fiqah berpandukan mazhab Syafi'i dan akhlak berpandukan kepada tasawuf Imam al-Ghazali, serta ajaran akidah dari Imam Al-Ash'ari (Abdul 2014).

Kedalaman pengetahuan beliau dalam bidang agama Islam menurut Zakaria (2014), dapat dilihat dalam dua perkara iaitu daripada penghasilan karya-karya beliau serta beliau dapat merungkakan permasalahan dan kemelut pemikiran dalam isu-isu kontemporari Malaysia dengan lebih baik dan jelas. Pertama, Muhammad 'Uthman El-Muhammady telah berjaya dalam menempatkan konsep ajaran *ahli Sunnah wa al-Jama'ah* pada tempat yang sepatutnya. Ajaran *ahli Sunnah wa al-Jama'ah* menurutnya pernah menjadi perbincangan yang serius dalam kalangan ummah akibat tercetusnya kekeliruan agama dengan pelbagai amalan dan falsafah moden yang telah dicipta oleh manusia terutama dari gerakan Barat. Serangan fahaman pemikiran Barat dilihat semakin berleluasa malah ia merupakan ancaman terhadap umat Islam di Malaysia (Zakaria 2014).

Ancaman falsafah moden yang dibawa oleh pihak tertentu sangat bertentangan dengan ajaran Islam. Muhammad 'Uthman El-Muhammady melalui buku beliau yang bertajuk, '*Ahli al-Sunnah wa al-Jama'ah*, sebuah huraian dari perspektif sejarah dan konsep' mampu mengembalikan pegangan yang utuh dalam diri seorang Muslim sebagai cara mengenali dan memiliki akidah yang sah dan benar kepada Allah S.W.T melalui ajaran dan amalan umat Islam serta memisahkan daripada ajaran dan amalan yang salah (Abdul 2014).

Seterusnya, menurut Zakaria (2014), Muhammad 'Uthman El-Muhammady ialah seorang ulama Islam yang berjiwa pejuang. Beliau memiliki beberapa kelebihan dan kepakaran ilmu agama. Dari segi kelebihan yang beliau miliki ialah beliau memahami bahasa Arab klasik dengan baik. Justeru, beliau dapat berinteraksi dan berkomunikasi secara *ruhiy* selain '*aqli* dengan karya-karya turath tersebut seperti karya-karya *al-Qusyairiy* penulisan Zahra, *al-Muhasibi* penulisan Margaret (1973) *al-Asy'ari* penulisan Muhammad

Syarif (2005), *al-Baqilaniy* penulisan Muhammad Hamidullah (1965), *al-Ghazali* penulisan Nabil (2000), *Ibn 'Arabi* penulisan William (1976), *Ibn Farid* penulisan Guiseppe (2004), *Suhrawardi Maqtul* penulisan Edward (1940) *Ibn Sina* penulisan Munim (2002), *Fakhru'al-Din al-Razi* penulisan Mohammed Rustom (2014), *al-Iskandari* penulisan Shaykh Fadhalalla (2004), *Shah Waliyu'llah* penulisan Muhammad Daud (1955) dan lain-lain lagi. Muhammad 'Uthman El-Muhammady juga turut menguasai falsafah Greaco-Alexandario dengan baik dan fasih. Malahan, beliau juga memahami pemikiran dan falsafah Moden dan Pasca Moden seperti falsafah Descartes, Russell, James, Kant, Hick, Deridda, Foucault, Nietzsche, Lyotard, Marx serta pemikiran falsafah Transendentalisme-Perennialisme seperti Corbin, Nasr, Huston Smith, Schuon dan sebagainya (Ismail 2014: 28)

Pemikiran Muhammad 'Uthman El-Muhammady masih terlihat dan diguna pakai sehingga kini. Hasil-hasil karya beliau dijadikan sebagai rujukan para pendakwah dan ilmuan di Malaysia untuk berdakwah meskipun penyelidikan yang dijalankan terhadap karya-karya beliau secara khusus dan ilmiah masih kurang terutamanya pada peringkat sarjana. Kebanyakan buku-buku Muhammad 'Uthman El-Muhammady diterbitkan di bawah Pertubuhan Muafakat Sejahtera Masyarakat Malaysia (MUAFAKAT) dan juga diterbitkan oleh Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan (MAIK).

PERJUANGAN DAKWAH

Muhammad 'Uthman El-Muhammady merupakan pejuang tegar fahaman *ahli Sunnah wa al-Jama'ah*. Beliau menolak sebarang penyelewengan yang berlaku dalam agama. Fenomena serangan fahaman dan falsafah gerakan moden atau agama baru seperti agama Pasca Modernisme penulisan Ismail (2014), Liberalisme dalam penulisan Wan Ismail (2015), Sekularisme penulisan Syaikh Abdullah (2009) dan Pluralisme Agama penulisan John Hick (2004). Gerakan agama baru ini sangat bercanggah dengan ajaran Islam. Menurut pengikut anti-Islam, mereka sentiasa berusaha menyusun strategi dalam serangan terhadap umat Islam sehingga dapat memberikan impak yang cukup terkesan dalam komuniti Islam (Wan Mohd Fazrul Azdi et al. 2015; Mohd al-Ikhsan et al. 2016).

Fahaman agama moden ini menekankan

kepada fahaman dan falsafah kebebasan mutlak individu dalam semua aspek kehidupan dan ini sangat bercanggah dengan akidah, syariat, akhlak, ontologi, epistemologi, budaya, institusi keluarga dan sistem ilmu umat Islam. Dalam tamadun Islam, fenomena serangan inilah merupakan bukti yang jelas kerosakan akidah dan memberi kesan serta pengaruh yang besar dalam kehidupan seseorang Muslim. Sebagai contoh dapat dilihat dalam buku yang bertajuk, *Civil Democratic Islam* oleh Benard dan juga *Building Moderate Muslim Networks* oleh Rabasa. Buku-buku ini membahaskan mengenai keilmuan, dialog-dialog ketamadunan, wacana pemikiran dan falsafah serta wacana psikologi yang menjerumus kepada serangan pemikiran. Hal ini bertujuan untuk mengelirukan umat Islam terhadap pegangan agama yang dipegang selama ini (Ismail 2014: 13-14; Mohamed Nawab 2017).

Menurut Muhammad 'Uthman El-Muhammady, amalan Liberalisme Barat sangat bercanggah dengan akidah Islam yang menjadi ancaman kepada golongan belia di Malaysia mahupun Nusantara. Antaranya ialah kebebasan manusia perseorangan tanpa batas dan pentakrifan manusia dari segi keinginan-keinginan yang relatif, kebebasan yang tidak terkawal dengan ajaran syariat dan konsep insan yang bersifat sejagat. Hal ini membawa kepada percanggahan akidah Islam dan boleh menjadikan seseorang itu terpesong akidah hidupnya daripada Islam (Ismail 2014; Marina & Mashitah 2017).

Seterusnya, huraian mengenai Liberalisme dapat dilihat dalam penulisan Laborde (2017) dalam buku yang bertajuk *Liberalism's Religion*, membahaskan mengenai pendekatan egalitarian liberal. Antara penulisan lain mengenai ideologi fahaman barat ialah penulisan Dworkin (2013) yang bertajuk *Religion without God*, penulisan Eisgruber dan Sager (2007) yang bertajuk *Religious Freedom and the Constitution*, penulisan Taylor dan Maclure (2011) yang bertajuk *Secularism and Freedom of Conscience*, penulisan Schwartzman (2012) yang bertajuk *What if Religion is Not Special*, dan *Religion, Equality and Anarchy*, dlm. *Religion in Liberal Political Philosophy*. Penulisan-penulisan ini membincang dan membahaskan dengan lebih telus mengenai falsafah dan ideologi yang dicetus oleh pemikir-pemikir di Barat. Kebebasan pemikiran ini menjadi satu cabaran kepada umat Islam untuk menempis dan menolak dari menerima serangan pemikiran yang bertentangan dengan akidah Islam (Muhammad Yusuf et al. 2015;

Muhammad Zainiy 2001).

Menurut Wan Adli (2014), segelintir pemikir Islam telah menerima pakai idea pemikiran liberal meskipun pada dasarnya istilah 'Islam Liberal' tidak pernah wujud dalam pegangan ahli Sunnah yang berlandaskan kepada al-Quran, Sunnah dan Ijma'. Ancaman ini telah membuka mata dan menjadikan tokoh ulama murabbi Muhammad 'Uthman El-Muhammady memperjuangkan fahaman pegangan *ahli Sunnah wa al-Jama'ah* dalam konsep dakwahnya bagi mengelakkan umat Islam terpesong akidah yang boleh menimbulkan kekacauan dan kecelaruan akidah sebagaimana yang pernah berlaku kepada umat terdahulu mahupun ketika ini (Abdul Razak 2014; Ahmad 2015).

KESIMPULAN

Muhammad 'Uthman El-Muhammady ternyata memiliki ketokohan inteligensia yang unik dari Alam Melayu. Kesederhanaan di sebalik ketegasan pemikiran dan peribadi Muhammad 'Uthman El-Muhammady sepanjang perjalanan dakwahnya menyebabkan beliau disegani dan mudah didekati oleh segenap lapisan masyarakat. Ketokohan beliau sebagai pemikir Islam menggambarkan bahawa beliau bukan sahaja seorang pendakwah malah pejuang dalam menentang golongan gerakan anti Islam yang membawa kepada kerosakan akidah ummah. Keperibadian Muhammad 'Uthman El-Muhammady yang bersikap keras dan tegas dalam memperjuangkan fahaman *ahli Sunnah wa al-Jama'ah* dan mencegah kemungkaran yang berlaku dalam agama menjadikan beliau seorang tokoh yang dapat merungkai serta menyelesaikan pelbagai permasalahan isu agama dalam ummah di Malaysia. Beliau tetap dengan pendirian beliau yang menjadikan wacana ilmu sebagai medium penyampaian kefahaman dan membongkarkan ideologi yang dibawa oleh gerakan agama moden. Justeru, hasil kajian ini mendapati bahawa pemikiran yang ditonjolkan oleh Muhammad 'Uthman El-Muhammady dalam bidang intelektual dapat dijadikan sebagai panduan, rujukan dan pedoman umat Islam dalam menghadapi serta menangani kemelut serangan pemikiran yang bertentangan dengan ajaran Islam dengan cara yang sebaik-baiknya. Malah, dapat mengekalkan keharmonian dalam institusi pembangunan Islamiyyah, ekonomi dan politik Islam.

RUJUKAN

- Abd Aziz Mohd Zain. 2012. *Strategi Dakwah dalam Sirah Nabi S.A.W.* Kuala Lumpur: Jabatan Dakwah Dan Pembangunan Insan Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya.
- Abdul Razak Mahmud. 1993. Pengarang Majalah Pengasuh 1918-1993. *Pengasuh* 528, *Julai-Ogos*.
- Abdul Razak Mahmud. 2014. *Ahl Al-Sunnah Wa Al-Jama'ah: Sebuah Huraian dari Perspektif Ajaran Ahli Sunnah wa Al-Jama'ah*. Kota Bharu, Kelantan: Majlis Agama Islam dan Istiadat Melayu Kelantan (MAIK).
- Adli Yaacob. 2017. Konsep sastera islam mengikut Uthman El-Muhammady. *Journal of Global Business and Social Entrepreneurship* 4: 1-16.
- Ahmad F. Yousif. 2015. Revisiting fanaticism in the context of wasatiyyah. *The American Journal of Islamic Social Sciences* 32(3): 1-22.
- Ali Raza Tahir. 2013. Islam And philosophy (meaning and relationship). *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research In Business* 4(5): 119-127.
- Amrah Abdul Majid. 2017. The many ways of being Muslim: The practice of immanence critique in Mohja Kahf's *The Girl in the Tangerine Scarf*. *Akademika* 87(1): 221-230.
- Azmi Arifin. 2012. Syed Hussein Alatas: Pemikiran kolonial dan gagasan 'Feudalisme Melayu'. *Akademika* 82(1): 21-30.
- Earnie Elmie Hilmi. 2015. Muhammad Uthman El-Muhammady: Biografi Tokoh Pemikir Islam di Malaysia. Prosiding Nadwah Ulama Nusantara (NUN) VI, disunting oleh Ezad Azraai Jamsari, Azmul Fahimi Kamaruzaman, Farid Mat Zain, Izziah Suryani Mat Resad@Arshad Suhaila Zailani @Ahmad, Ermy Azziaty Rozali. Ulama dan Umara Berpisah Tiada, anjuran Jabatan Pengajian Arab dan Tamadun Islam, Fakulti Pengajian Islam, 9-10 Jun, Univerisit Kebangsaan Malaysia (UKM).
- Elmi Baharuddin & Zainab Ismail. 2015. 7 Domains of spiritual intelligence from Islamic perspective. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 211: 568-577.
- Halipah Hamzah. 2016. Human development and hedonism culture challenges. A review from Islamic perspective. *E-Academia Journal* 5(2): 1-15.
- Hick, J. 2004. *The Fifth Dimension: An Exploration of the Spiritual Realm*. Oxford: Oneworld Publications.
- Eliot, D. 1990. Reviewed work: An interpretation of religion: Human responses to the transcendent by John Hick. *Philosophy East and West* 40(4): 557-562.
- Ismail Mina Ahmad. 2014. *Muhammad 'Uthman El-Muhammady Inteligencia Muslim Kontemporari*. Kuala Lumpur: Pertubuhan Muafakat Sejahtera Masyarakat Malaysia (MUAFAKAT).
- Marina Munira Abdul Mutalib & Mashitah Sulaiman. 2017. Understanding religious pluralism in Malaysia: A Christian and Muslim debate. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, Special Issue - Islam and Contemporary Issues* 7: 175-188.
- Marshall, C. & Rossman B. 1989. *Designing Qualitative Research*. London: Sage Publication.
- Rossman B. 1989. *Designing Qualitative Research*. London: Sage Publication.
- Mohd al-Ikhsan Ghazali, Siti Salwa Md. Sawari & Muhaidi Mustaffa al-Hafiz. 2016. Strategi menangani kemelut Golongan Anti Hadis (GAH). *Sains Humanika* 8: 3-2.
- Mohamed Nawab Mohamed Osman. 2017. The Islamic conservative turn in Malaysia: Impact and future trajectories. *Contemporary Islam* 11(1): 1-20.
- Mohd Majid Konting. 1998. *Kaedah Penyelidikan Pendidikan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Muhammad Yusuf Khalid, Panji Hidayat Mazhisham & Nur Husna Mohamad Hussain. 2015. The Role of Islamic Propagation Society International (IPSI) and Its Implementation of Interfaith Dialogue in Mosque Penang, Malaysia. *Al-'Abqari: Islamic Social Sciences and Humanities* 6: 101-126.
- Muhammad Zainiy Uthman. 2001. Islam, sains dan pemikiran objektif: Suatu perbandingan ringkas. *Jurnal YADIM* 2 (November): 146-148.
- Napisah Karimah Ismail. 2017. Islam dan Budaya Nusantara di Bumi Perth, Australia. Prosiding Nadwah Ulama Nusantara (NUN) VII, disunting oleh Ezad Azraai Jamsari, Azmul Fahimi Kamaruzaman, Farid Mat Zain, Kaseh Abu Bakar, Zamri Arifin, Firuz Akhtar Mohamad Bohari and Ammalina Dalilah Mohd Isa. Ulama dan Pemikiran Wasatiyyah Nusantara, anjuran Jabatan Pengajian Arab dan Tamadun Islam, Fakulti Pengajian Islam, 8-9 Ogos, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM).

- Othman Lebar. 2006. *Penyelidikan Kualitatif Pengenalan Kepada Teori dan Metod*. Tanjong Malim: Penerbit Universiti Perguruan Sultan Idris.
- Paul, D. J. 2004. Radical orthodoxy and the new culture of obscurantism. *Modern Theology* 20(3): 363-405.
- Salahudin Suyurno. 2006. Kefahaman Terhadap Falsafah Sains Islam Sebagai Pencetus Perkembangan Sains dan Teknologi: Satu Tinjauan Awal. Koordinator Sains Kemasyarakatan UPENA, UiTM
- Syaikh Abdullah Jibrin. 2009. Hakikat Sekularisme. Terj. Mohammad Iqbal Ghazali. https://d1.islamhouse.com/data/id/ih_fatawa/single/id_hakikat_sekularisme.pdf Islamhouse.com Retrieved on: 10 April 2017.
- Syukri Ahmad & Ismail Yusoff. 2005. Karakteristik Ulama Abad Ke-20 Ke Arah Menjana Ulama Masa Depan. Prosiding Nadwah Ulama Nusantara III: Ketokohan dan Pemikiran Ulama Melayu, disunting oleh Farid Mat Zain, Jaffary Awang dan Rabitah Mohd. Ghazali, anjuran bersama Fakulti Pengajian Islam Universiti Kebangsaan Malaysia dan Majlis Agama Islam Negeri Pulau Pinang, 15-17 April, Pulau Pinang.
- Walker P. E. 1995. *Da'wah: Qur'anic Concepts, in the Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World*, 343-346. New York: Oxford University Press.
- Wan Adli Wan Ramli. 2014. Menangani cabaran liberalisme dalam kalangan Muslim berdasarkan konsep ijmak. *Jurnal Usuluddin* 40: 27-46.
- Wan Ismail W. Dagang. 2015. Ancaman pemikiran aliran Islam liberal kepada umat Islam di Nusantara: Satu sorotan kajian. *Sains Humanika* 5(3): 77-85.
- Wan Mohd Fazrul Azdi Wan Razali, Mohd Rumaizuddin Ghazali & Mohd Azhar Ibrahim Resedi. 2015. Elemen anti hadis dalam ucapan Kepada Konferensi Politik Nasional oleh Kassim Ahmad: Satu Penilaian. *Al-'Abqari: Islamic Social Sciences and Humanities* 6: 7-34.
- Yasmun Muhammad. 2013. Muhammad 'Uthman El-Muhammady. *Pengasuh. Majalah Bulanan Dakwah dan Hadharat Islamiah*. Edisi Mac-April, 2-11.
- Yusuf, B. 1993. *Da'wah and Contemporary Challenges Facing Muslim Women in Secular States – A Nigerian Case Study in Islam in Africa*, edited by N. Alikali, A. Adamu, A. Yadudu & R. Motem, 276-295. Lagos: Spectrum Book Limited.
- Zakaria Stapa. 2014. Muhammad 'Uthman El-Muhammady 1943-2013. *Muhammad 'Uthman El-Muhammady Inteligensia Muslim Kontemporari*, disunting oleh Ismail Mina Ahmad. Kuala Lumpur: MUAFAKAT.
- Zukifli Dahalan. 2008. Al-Rahmaniah: Sejarah dan peranan yang pernah dimainkannya dalam aktiviti-aktiviti dakwah Islamiah di Malaysia. *Esteem Academic Journal* 4 (2): 133-150
- Zulekha Yusoff. 1999. *Sains Kesihatan dalam Tamadun Islam*. Shah Alam: Pusat Pendidikan Islam Institut Teknologi Mara, UiTM.

Umami Zainab Mohd Ghazali
Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan
Universiti Sains Malaysia
11800 USM
Pulau Pinang
Malaysia
E-mail: ummighazali@gmail.com

Muhammad Azizan Sabjan (corresponding author)
Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan
Universiti Sains Malaysia
11800 USM
Pulau Pinang
Malaysia
E-mail: mazizan@usm.my

Received: 22 May 2017
Accepted: 4 January 2018

